

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-352-53>

УДК 658.15:005.52

JEL classification: M41; M42, G32, Q12

НОВОДВОРСЬКА Вікторія

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України

«Ніжинський агротехнічний інститут»

<https://orcid.org/0009-0007-6475-6447>

e-mail: viknov8@ukr.net

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОСОЖНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено роль внутрішньогосподарського контролю як ключового інструменту забезпечення стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах високої економічної та політичної нестабільності, зокрема у воєнний період. Проаналізовано багатомірність та сутність поняття «контроль» та стратегічне значення у системі управління підприємством. Висвітлено управлінський підхід до контролю, що ґрунтується на ідеях управління через результати та стратегічний аспект, що розкритий у контексті формування конкретних переваг.

Доведено, що внутрішньогосподарський контроль є не лише технічним чи бухгалтерським процесом, а інтегрується у загальну стратегію розвитку підприємства, забезпечуючи ефективність витрат, контроль запасів, стабільність доходів і ліквідність. Особлива увага приділяється антикризовому аспекту контролю, який виступає системою раннього попередження фінансових та операційних ризиків, запобігає втратам, виявляє дефіцит коштів та зловживання, а також підтримує управлінські рішення в умовах невизначеності.

У статті підкреслюється важливість людського фактору в системі контролю: мотивація працівників, професійне судження, конфлікт інтересів та залежність від керівника значно впливають на ефективність внутрішнього контролю. Окремо розкрито ланцюг управлінської результативності внутрішньогосподарського контролю, який включає збір та аналіз інформації, своєчасне виявлення ризиків, коригувальні управлінські рішення, підвищення операційної та фінансової ефективності та зміцнення ринкової позиції підприємства. Запропоновано напрями модернізації системи внутрішньогосподарського контролю, включно з інтеграцією з управлінською системою, цифровим моніторингом, розробкою внутрішніх стандартів, формуванням культури контролю та посиленням відповідальності працівників, що відповідає підходам FAO щодо сталого агробізнесу.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, контроль, аграрні підприємства, конкурентоспроможність, управління, контрольна система

NOVODVORSKA Victoria

Separated unit of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Nizhyn agrotechnical institute"

INTERNAL ECONOMIC CONTROL TO ENSURE THE SUSTAINABILITY AND COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article examines the role of internal control as a key tool for ensuring the sustainability and competitiveness of agricultural enterprises in conditions of high economic and political instability, particularly during wartime. The multidimensionality and essence of the concept of "control" and its strategic importance in the enterprise management system are analyzed. The managerial approach to control based on the ideas of management by results and the strategic aspect revealed in the context of forming specific advantages is highlighted.

It is proven that internal control is not only a technical or accounting process, but is integrated into the overall development strategy of the enterprise, ensuring cost efficiency, inventory control, income stability, and liquidity. Particular attention is paid to the anti-crisis aspect of control, which acts as an early warning system for financial and operational risks, prevents losses, identifies shortages and abuse, and supports management decisions in conditions of uncertainty.

The article emphasizes the importance of the human factor in the control system: employee motivation, professional judgment, conflicts of interest, and dependence on the manager significantly affect the effectiveness of internal control. The chain of managerial effectiveness of internal control is disclosed separately, which includes the collection and analysis of information, timely identification of risks, corrective management decisions, and improvement of operational and financial efficiency.

Proposed areas for modernization of the internal control system, including integration with the management system, digital monitoring, development of internal standards, formation of a culture of control, and strengthening employee accountability, in line with FAO approaches to sustainable agribusiness.

Keywords: internal control, control, agricultural enterprises, competitiveness, management, control system.

Стаття надійшла до редакції / Received 15.02.2026

Прийнята до друку / Accepted 19.03.2026

Опубліковано / Published 31.03.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Новодворська Вікторія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні аграрні підприємства функціонують в умовах підвищеної нестабільності, що зумовлена поєднанням економічних, кліматичних і воєнних чинників.

В умовах трансформації економічного середовища, зростання конкуренції, порушення логістичних ланцюгів, коливання цін на енергоресурси та продовольство, наслідки воєнних дій, посилення регуляторних

вимог та динамічності ринкових процесів особливої ваги набуває ефективна система внутрішньогосподарського контролю як складова загальної системи управління підприємством, її стійкості та конкурентоспроможності. За оцінками Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН), аграрний сектор у країнах із воєнними конфліктами зазнає найбільших втрат через руйнування виробничої інфраструктури, нестабільність ринків збуту та зниження інвестиційної активності, що безпосередньо впливає на стійкість аграрних підприємств. Воєнні дії території України істотно посилили економічні ризики діяльності аграрних підприємств, актуалізуючи проблеми збереження платоспроможності, фінансової рівноваги та конкурентних позицій на внутрішньому й зовнішньому ринках. У таких умовах особливого значення набуває внутрішньогосподарський контроль як управлінський інструмент, здатний забезпечити своєчасне виявлення відхилень, попередження втрат і підтримку обґрунтованих управлінських рішень.

Внутрішньогосподарський контроль виступає інструментом забезпечення законності, економічності, результативності та доцільності господарських операцій, а також механізмом мінімізації ризиків та попередження фінансових зловживань. Відповідно актуалізується потреба переосмислення ролі внутрішньогосподарського контролю в системі управління аграрним підприємством – не лише як інструменту перевірки, а як комплексного механізму забезпечення економічної стійкості, конкурентоспроможності та адаптації до кризових умов господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством широко представлена у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значна частина досліджень базується на положеннях інтегрованої концепції внутрішнього контролю, сформованої в рамках міжнародною концепції The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), яка визначає контроль як інструмент забезпечення ефективності діяльності, управління ризиками та досягнення стратегічних цілей [1]. Нормативно-правову основу функціонування систем контролю описано [2, 3, 4] та визначено повноваження суб'єктів та відповідність у сфері господарської діяльності.

У працях деяких авторів внутрішній контроль розглядається переважно як управлінська результативність, корпоративне управління та конкурентоспроможність підприємств. К. Оловукер, Е.Аденле, М.Іджайя та О.Аньяну [5] та Кірейцев Г.Г. [6] в роботі оцінюють підходи до формування теорії бухгалтерського обліку та сфер розбіжностей.

Якість системи внутрішнього контролю, що тісно пов'язано з фінансовою стабільністю, прозорістю звітності та здатністю підприємства адаптуватися до ризиків описували в своїх працях [7].

М. Вієрі [8] зазначає в роботі, що завдяки системі контролю та управлінню, яке базується на знаннях і безперервному спостереженні, виробничі підприємства можуть методично виконувати кожен крок виробничого процесу, забезпечуючи його оптимальне та ефективне виконання.

Аналіз наукових праць свідчить про наявність ґрунтовної теоретико-методологічної бази з питань фінансово-господарського, управлінського та правового контролю. Водночас у більшості досліджень внутрішньогосподарський контроль розглядається фрагментарно, без достатнього акценту на його ролі у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах воєнних і економічних ризиків, що зумовлює актуальність і практичну значущість даного дослідження.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на значну кількість наукових праць з проблем внутрішньогосподарського контролю, більшість із них зосереджені на його організаційно-методичних аспектах, що не забезпечує комплексного розуміння його ролі в сучасних умовах господарювання. Недостатньо дослідженими залишаються питання інтеграції внутрішньогосподарського контролю в систему антикризового управління, забезпечення економічної стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також впливу людського фактору на ефективність контрольних процедур, що і зумовило потребу формування сучасної концепції внутрішньогосподарського контролю як стратегічного інструменту управління.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування ролі внутрішньогосподарського контролю в забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності аграрного підприємства в умовах кризових викликів з урахуванням організаційних і поведінкових аспектів його функціонування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Трансформація внутрішньогосподарського контролю зумовлена не лише кризовими викликами, а й змінами в управлінській парадигмі. Сучасний контроль дедалі менше розглядається як формалізована перевірка та все більше – як складова стратегічного управління, орієнтованого на досягнення результатів і забезпечення конкурентоспроможності. У цьому контексті вагомими є управлінські підходи, що акцентують увагу на

результативність, відповідальність та роль управлінського судження, що сформульовано в працях Пітера Друкера, який обґрунтував необхідність інтеграції контролю в систему управління на основі цілей і результатів [7].

Як стверджує В.О. Шевчук, термін «контроль» має латинські корені: «gola» - «згорток паперу із записами, документ»; «contra» - «протиставлення тим твердженням, що наявні в певному документі» [9, С. 11]

Пушкар М.С. відзначає, що пізнавальна діяльність і формування наукових знань може відбуватися в різних формах:

- асиміляції наявної інформації про предмет, коли зростає обсяг знань без суттєвого перегляду базових емпіричних положень, які носять донауковий характер;
- доповнення вихідних теорій, концепцій, наукових узагальнень новими елементами як результат досліджень та глибшого пізнання законів реального світу.

Форма доповнення пізнавальної діяльності новими елементами носить назву зміни «парадигми», того взірця, шаблону, кліше, який характеризує науку в моменти її революції, а творцями революції стають науковці внаслідок творчих можливостей їх пізнавальної діяльності. Такий підхід повинен бути засобом конструктивного творення структури теорії контролю [10].

Контроль, як зазначає Шевчук В.О. є багатовимірним явищем, що виявляється в таких аспектах:

- онтологічному (загально бутєвому)(як властивість суспільно-господарського буття, тип відносин, вид діяльності);
- управління (як функція, підсистема (система), процес менеджменту);
- інформаційному (виявляється через елементи підсистеми (системи) контролю як суб'єкт контролю (контролюючий суб'єкт), об'єкт контролю (контрольований, підконтрольний об'єкт), контрольні дії (якщо зосередитись суто на контрольних діях, то одержимо інший ракурс бачення контролю як процесу) [9, С. 12-15].

Дрозд І.К. і Шевчук В.О. стверджують, що контролю притаманна поліморфність наслідком чого є його багато змістовна сутність (рис. 1) та потребує його тлумачення з позицій етимологічного, онтологічного, гносеологічного (пізнавального), управлінського, інформаційного аспектів) [11, С. 17-18].

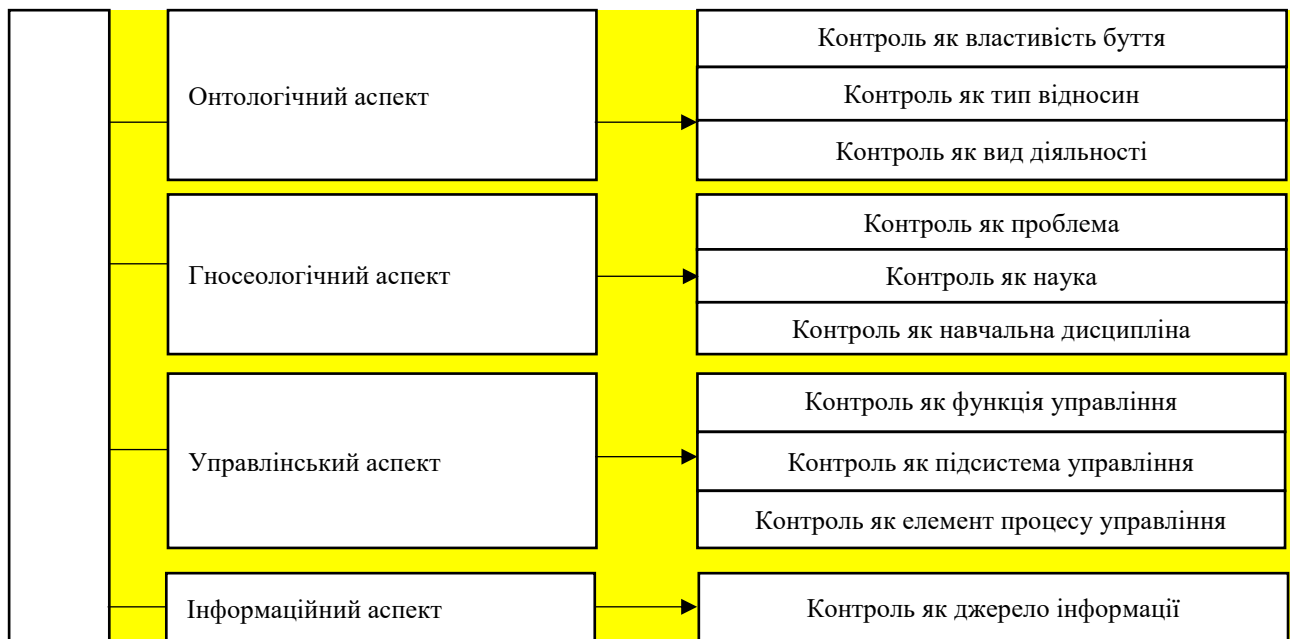

Рис.1. Аспект багатовимірності сутності контролю

Джерело: [11, С. 18]

Проведені нами дослідження, щодо тлумачення сутності дефініції «контроль» дозволили побудувати секторну діаграму (рис. 2):

Представлена кругова діаграма (рис. 2) ілюструє розподіл різних категорій понять, що стосуються контролю, за часткою їхнього використання чи значущості. Загалом було охоплено 14 категорій варіації сутності дефініції «контроль». Найбільшу частку (28%) займає поняття «перевірка», що свідчить про домінування контролюючої функції в управлінській діяльності. Це може бути пов'язано з підвищеною увагою до забезпечення достовірності, відповідності нормам та ефективності рішень. Дві категорії по 18% - «спостереження» та «процес», де їх висока частка вказує на важливість моніторингу стану об'єктів управління та реалізації базових управлінських функцій у загальній системі. «Фактор управління» становить 11%, що демонструє підтримуючу, але все ж важливу роль бухгалтерських процесів у забезпеченні управління актуальною інформацією.

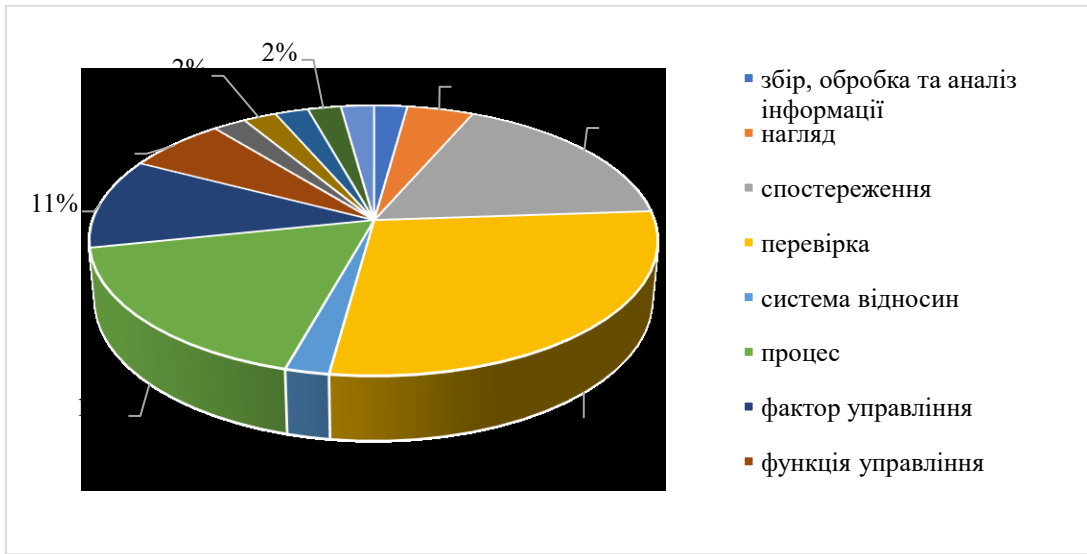

Рис. 2. Тлумачення сутності дефініції «контроль» вченими

Джерело: сформовано авторами на основі: [2- 5, 12-19].

У сучасних умовах господарювання внутрішньогосподарський контроль дедалі менше розглядається виключно як система перевірки дотримання встановлених норм і процедур. Його функціональне призначення поступово трансформується в напрямі інтеграції з управлінськими процесами, орієнтованими на досягнення результатів та забезпечення стійкого розвитку підприємства. Такий підхід передбачає переосмислення контролю як активного інструменту впливу на ефективність діяльності, а не як формального елементу облікової системи.

З позиції стратегічного управління внутрішньогосподарський контроль слід розглядати як складову реалізації конкурентної стратегії, спрямованої на оптимізацію витрат, підвищення продуктивності та зростання доданої вартості.

Конкурентоспроможність аграрного підприємства значною мірою залежить від рівня ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, що обумовлює зростання ролі внутрішньогосподарського контролю в системі управління. Саме через механізми контролю забезпечується раціоналізація витрат, мінімізація втрат і підвищення результативності господарської діяльності.

Внутрішньогосподарський контроль безпосередньо впливає на формування конкурентних переваг підприємства за такими основними напрямками (рис.3):

Рис. 3. Вплив внутрішньогосподарського контролю на формування конкурентних переваг підприємства

Джерело: сформовано автором

Згідно з міжнародними підходами до управління внутрішнім контролем, систематичний моніторинг фінансово-господарських процесів є важливою передумовою досягнення довгострокової конкурентної стійкості підприємств. Зокрема, у концепції COSO внутрішній контроль розглядається як інтегрована система взаємозв'язаних компонентів, спрямованих на забезпечення ефективності оперативної діяльності, достовірності звітності та дотримання нормативних вимог [1]. Адаптація зазначених підходів до умов сучасної господарської практики знайшла відображення у працях Марчук У.О. [20], яка обґрунтувала

доцільність інтеграції внутрішньогосподарського контролю в загальну систему управління підприємством на основі сучасної концепції внутрішнього контролю та наголошує на необхідності узгодження контрольних процедур із стратегічними цілями розвитку суб'єктів господарювання.

В практичній діяльності аграрних підприємств реалізація інтегрованого підходу до внутрішнього контролю забезпечує формування логічного ланцюга управлінської результативності (рис. 4):

Рис. 4. Ланцюг управлінської результативності внутрішньогосподарського контролю

Джерело: сформовано автором

Зазначений механізм відображає трансформацію контрольних процедур у чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом оптимізації витрат, зростання прибутковості та посилення фінансової стійкості.

В умовах економічної нестабільності, особливо в умовах воєнного стану, аграрні підприємства стикаються з підвищеним рівнем фінансових, логістичних та операційних ризиків. У цих умовах антикризове управління стає основною складовою забезпечення платоспроможності, стабільності та виживання бізнесу. Внутрішньогосподарський контроль у такому контексті виступає не лише як механізм перевірки, а як система раннього попередження, здатна виявити ознаки кризових явищ на початкових стадіях їх формування.

Згідно з міжнародною концепцією COSO, внутрішній контроль повинен забезпечувати моніторинг критичних процесів, оцінювання ризиків та своєчасне інформування менеджменту про відхилення від цільових орієнтирів [1]. Даний підхід передбачає не лише виявлення невідповідностей, а й підтримку прийняття управлінських рішень для запобігання негативним наслідкам.

Для аграрного підприємства внутрішньогосподарський контроль у контексті антикризового управління виконує низку функцій, зокрема:

- виявлення дефіциту коштів, що дозволяє оперативно коригувати фінансові плани та уникати касових розривів;
- визначення ризиків банкрутства, завдяки регулярному аналізу платоспроможності та фінансових коефіцієнтів;
- запобігання втратам та зловживанням, через перевірку операційної дисципліни й дотримання внутрішніх процедур;
- контроль грошових потоків, що сприяє підтриманню ліквідності й забезпеченню безперервності виробничих процесів.

Значення внутрішньогосподарського контролю в умовах кризових викликів в своїй праці підкреслюють Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О., які зазначає: «внутрішньогосподарський контроль в сільськогосподарських підприємствах має бути орієнтований на попередження негативних тенденцій у фінансово-господарській діяльності, що прямо впливають на економічну стійкість бізнесу» [21].

Важливим аспектом антикризового спрямування контролю є його здатність узгоджуватися з іншими функціями управління – плануванням і прогнозуванням, що дозволяє підприємству не лише фіксувати відхилення, а й проєктувати сценарії розвитку подій та визначати оптимальні шляхи їх подолання. Отже, внутрішньогосподарський контроль в системі антикризового управління аграрного підприємства виконує важливу функцію раннього попередження кризових загроз, підтримує оперативність управлінських рішень і сприяє збереженню економічної стійкості підприємства в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів.

Ефективність внутрішньогосподарського контролю багатоаспектно залежить від людського фактора, оскільки саме персонал реалізує контрольні процедури, визначає своєчасність виявлення відхилень і якість управлінських реакцій на них. Аналіз ролі фінансової експертизи показує, що компетентність працівників безпосередньо пов'язана з ефективністю контролю та ринковими показниками діяльності підприємств [22].

У агропідприємств часто спостерігається формальний характер контролю, що зводиться до перевірок документів без чіткої оцінки результативності. Такі «перевірки» знижують дієвість системи контролю і не сприяють вирішенню реальних управлінських завдань. Додатковими перешкодами є конфлікти інтересів, коли виконавці контролю мають зацікавленість у результатах перевірок. Також низька мотивація персоналу та залежність оцінок від суб'єктивного судження окремих співробітників (бухгалтерів чи менеджерів підрозділів) має негативний вплив.

Внутрішньогосподарський контроль має бути не лише технічним механізмом, а й інструментом управлінського впливу, який враховує професійні компетентності, етичні норми та відповідальність виконавців.

В умовах сучасного агробізнесу важливо формувати таку культуру контролю, де кожен учасник розуміє свою роль у досягненні результатів підприємств. Це узгоджується з FAO [23], які акцентують увагу на сталому

розвитку аграрних підприємств через підвищення компетентності персоналу, прозорість процедур і відповідальність за результати. Така перспектива передбачає, що контроль є не зовнішнім тиском, а внутрішньою системою самоорганізації, спрямованою на мінімізацію ризиків і ефективне використання ресурсів.

Розвиток внутрішньогосподарського контролю вимагає трансформації не лише його формальних елементів, а й підходів до управління персоналом і технологіями. Основні напрями модернізації контрольної системи можуть бути сформульовані наступним чином (таблиця 1):

Таблиця 1

Напрями модернізації контрольної системи

Напря́м	Сутність змін
Інтеграція контролю з менеджментом	Перехід від формального нагляду до активної участі контролю у формуванні управлінських рішень, що забезпечує цілісність планування, реалізації та оцінювання діяльності
Цифровий моніторинг і автоматизація	Використання інформаційних систем і цифрових платформ підвищує оперативність виявлення відхилень, зменшує вплив людської помилки та підсилює прозорість процесів
Внутрішні стандарти та методичні процедури	Розроблення і впровадження чітких регламентів, критеріїв оцінювання ризиків і дій у разі сприяє уніфікації підходів та зниження суб'єктивних рішень
Посилення відповідальності	Визначення відповідальності за якість і результативність контрольних процедур через показники ефективності та мотиваційні механізми.
Розвиток культури контролю	Формування корпоративних норм і цінностей, у яких внутрішній контроль розглядається як засіб підтримки сталого розвитку, а не як формальна перевірка.

Джерело: сформовано автором

Напрями, що описані в таблиці 1 відображають, що поєднання уваги до людських аспектів контролю з інституційними та цифровими змінами сприяє формуванню сучасної системи внутрішньогосподарського контролю, здатної адаптуватись до ризиків, підтримувати стійкість і підвищувати конкурентоспроможність аграрного підприємства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що:

1. Внутрішньогосподарський контроль є важливим елементом системи управління аграрним підприємством, який забезпечує узгодженість фінансово-господарських процесів, підвищує рівень прозорості діяльності та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень в умовах нестабільного зовнішнього середовища.
2. В умовах воєнних, економічних і ринкових ризиків внутрішньогосподарський контроль трансформується з інструмента формального нагляду у стратегічний механізм підтримки стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств.
3. Результативність внутрішньогосподарського контролю значною мірою залежить від людського фактору, зокрема рівня професійної компетентності, мотивації, відповідальності та етичних установок персоналу, що здійснюють контрольні функції.
4. Встановлено, що формальний підхід до організації внутрішньогосподарського контролю, імітація перевірок, залежність контрольних процедур від суб'єктивних управлінських рішень та недостатній рівень інтеграції з системою менеджменту знижують його управлінську цінність. В той же час, поєднання контролю з цифровими технологіями, внутрішніми стандартами та формування культури відповідальності, прозорості й результативності сприяє підвищенню ефективності управління та сталому розвитку аграрних підприємств.

Література

1. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. (June 2017), Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance – Executive Summary. URL: https://www.coso.org/files/ugd/3059fc_61ea5985b03c4293960642fdce408eaa.pdf
2. Адміністративне право України. Підручник для юридичних вузів і факультетів. Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гарашук та ін./ за ред. Ю.П. Битяка. К. Право, 2000, С.118
3. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 528 с.
4. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: Монографія. – Ірпінь. Академія державної податкової служби України, 2001. – 407 с.
5. Kolawole, Olowookere & Esther, Adenle & Muhammed, Ijaiya & Onyekachi, Anyanwu (2024). Accounting theory: formulation and diversities in the use of accounting information. 29-39 Available at: <https://www.ijmsspcs.com/index.php/IJMSSPCS/article/view/673>
6. Кірейцев Г.Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві [Текст] : наук. доповідь на між нар. Наук-практ. конф. Подільського державного аграрно-технічного ун-ту, (Кам'янець-Подільський. – 24-25 верес. 2009 р.) / Г.Г. Кам'янець-Подільський, 2009. – 28 с.

7. Starbuck, Peter, 'Peter F. Drucker's Management by Objectives and Self-Control', in Adrian Wilkinson, Steven J. Armstrong, and Michael Lounsbury (eds), *The Oxford Handbook of Management*, Oxford Handbooks (2017; online edn, Oxford Academic, 5 Apr. 2017), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198708612.013.5>.
8. Vieri, M. (2004). L'evoluzione tecnica e tecnologica nella moderna viticoltura imprenditoriale. In *Atti della Accademia dei Georgofili-Anno 2003-Settima Serie-Vol. L (179° dall'inizio)-Dispensa I-II-III-IV* (pp. 237-269).
9. Шевчук В.О. Контроль господарських систем у суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології) [Текст]: моногр. К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 1998.-371 с.
10. Пушкар М.С. Науковий апарат для розробки теорії контролю. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. Випуск 3-4. 2017. С. 7-20
11. Дрозд І.К., Шевчук В.О. Державний фінансовий контроль. Навчальний посібник. К.: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2007.- 304 с.
12. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: Підручник. – К.: ПП «Влад і Влада», 1996 – 320 с.
13. Контроль і ревізія : [підруч. для студ. спец. 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малога, Н. І. Петренко. – [вид.2–е, допов. і переробл.]. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 512 с.
14. Ващенко І. В. Державний фінансовий контроль та його вдосконалення у трансформаційній економіці України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / І. В. Ващенко. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. – 22 с.
15. Великий тлумачний словник сучасної української мови : [з дод., допов. та CD] ; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
16. Завадський Й. С. Менеджмент / Й. С. Завадський – К. : УФІМБ, 1997. – Т. 1. – 543 с.
17. Пантелеєв В. П. Аудит : [навч. посібник] / В. П. Пантелеєв – К. : Професіонал, 2008. – 400 с.
18. Контроль і ревізія. – Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка» (Інформ.-вид. центр «ІНТЕЛЕКТ+» Ін-ту післядиплом. освіти) : Інтелект-Захід, 2004. – 328 с.
19. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : [підручник] / Б. Ф. Усач. – К. : Знання-Прес, 2001. – 253 с.
20. Марчук У. О. Адаптація внутрішньогосподарського контролю до інтегрованої концепції внутрішнього контролю / У. О. Марчук // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 11–12 (1). – С. 145–150.
21. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль : [навч. посіб.] / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий, У.О. Марчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.]
22. Bios for Volume 37, #4, Journal of Accounting and Public Policy, Volume 37, Issue 4, 2018, Pages 352-353, <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2018.08.001>.
23. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the war in Ukraine. 2022. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/6802f45d-cfae-42b9-8e20-0de039d369b2/content>

References

1. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. (June 2017), Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance – Executive Summary. URL: https://www.coso.org/files/ugd/3059fc_61ea5985b03c4293960642fdce408eaa.pdf
2. Bitiak, Y. P., Bohutskiy, V. V., Harashchuk, V. M. et al. (2000). *Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk dlia yurydychnykh vuziv i fakultetiv* / ed. Y. P. Bitiak. Kyiv: Pravo.
3. Hizhevskiy, V. K., Holovchenko, V. V., Kovalskiy, V. S. et al. (2002). *Populiarna yurydychna entsyklopediia*. Kyiv: Yurinkom Inter.
4. Savchenko, L. A. (2001). *Pravovi problemy finansovoho kontroliu v Ukraini: monohrafiia*. Irpin: Akademia derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy.
5. Kolawole, Olowookere & Esther, Adenle & Muhammed, Ijaiya & Onyekachi, Anyanwu (2024). Accounting theory: formulation and diversities in the use of accounting information. 29-39 Available at: <https://www.ijmsspcs.com/index.php/IJMSSPCS/article/view/673>
6. Kireitsev, H. H. (2009). *Rehulivannia rozvytku bukhgalterskoho obliku v silskomu hospodarstvi* [Text]. Kamianets-Podilskiy.
7. Starbuck, Peter, 'Peter F. Drucker's Management by Objectives and Self-Control', in Adrian Wilkinson, Steven J. Armstrong, and Michael Lounsbury (eds), *The Oxford Handbook of Management*, Oxford Handbooks (2017; online edn, Oxford Academic, 5 Apr. 2017), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198708612.013.5>.
8. Vieri, M. (2004). L'evoluzione tecnica e tecnologica nella moderna viticoltura imprenditoriale. In *Atti della Accademia dei Georgofili-Anno 2003-Settima Serie-Vol. L (179° dall'inizio)-Dispensa I-II-III-IV* (pp. 237-269).
9. Shevchuk V.O. Kontrol hospodarskykh system u suspilstvi z perekhidnoiu ekonomikoiu (Problemy teorii, orhanizatsii, metodolohii) [Tekst]: monohr. K.: *Kyiv.derzh.torh.-ekon. un-t*, 1998.-371 p.
10. Pushkar M.S. Naukovyi aparat dlia rozrobky teorii kontroliu. Instytut bukhgalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal*. Vypusk 3-4. 2017. p. 7-20
11. Drozd I.K., Shevchuk V.O. Derzhavnyi finansovyi kontrol. Navchalnyi posibnyk. K.: *TOV «Imeks-LTD»*, 2007.- 304 p.
12. Bilukha, M. T. (1996). *Teoriia finansovo-hospodarskoho kontroliu i audytu: pidruchnyk*. Kyiv: Vlad i Vlada.
13. Butynets, F. F., Bardash, S. V., Maliuha, N. M., Petrenko, N. I. (2000). *Kontrol i reviziia*. Zhytomyr: ZhITI.
14. Vashchenko, I. V. (2005). *Derzhavnyi finansovyi kontrol ta ioho vdoskonalennia u transformatsiini ekonomitsi Ukrainy*. Avtoref. dys. Kyiv.
15. Busel, V. T. (Ed.). (2007). *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*. Kyiv; Irpin: Perun.
16. Zavadskiy, Y. S. (1997). *Menedzhment*. Vol. 1. Kyiv: UFIMB.
17. Panteleiev, V. P. (2008). *Audit: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Profesiinal.
18. *Kontrol i reviziia* (2004). Lviv: Intelekt-Zakhid.
19. Usach, B. F. (2001). *Kontrol i reviziia: pidruchnyk*. Kyiv: Znannia-Pres.

-
20. Marchuk, U. O. (2012). Adaptatsiia vnutrishnohospodarskoho kontroliu do intehrovanoi kontseptsii vnutrishnoho kontroliu. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, 11–12(1), 145–150.
 21. Hutsalenko, L. V., Kotsupatryi, M. M., Marchuk, U. O. (2014). *Vnutrishnohospodarskyi kontrol*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
 22. Bios for Volume 37, #4, Journal of Accounting and Public Policy, Volume 37, Issue 4, 2018, Pages 352-353, <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2018.08.001>.
 23. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The importance of Ukraine and the russian federation for global agricultural markets and the risks associated with the war in Ukraine. 2022. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/6802f45d-cfae-42b9-8e20-0de039d369b2/content>